

Autisme & Psychotrauma

Stefaan Vertommen

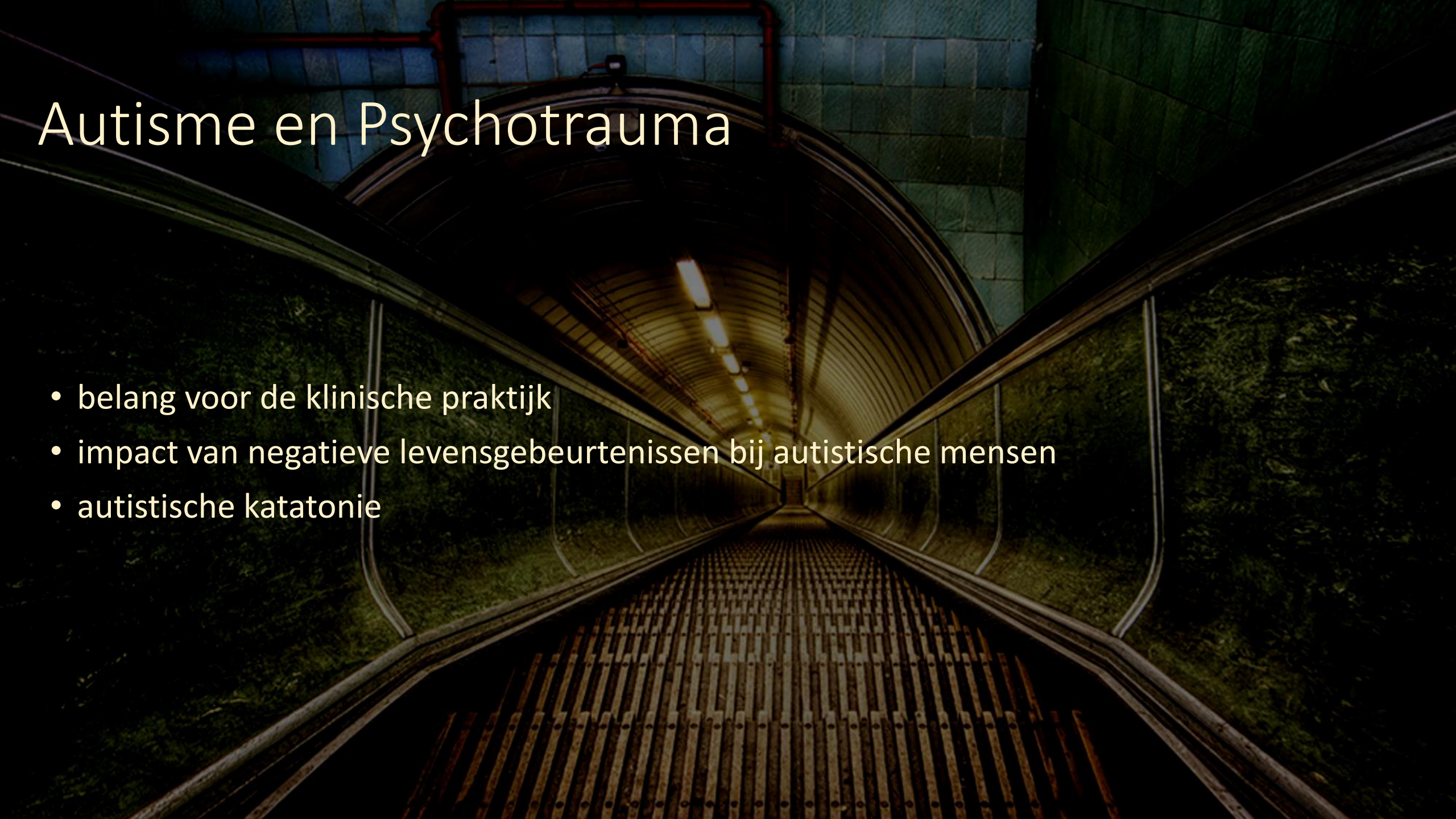
referentiecentrum autisme (Atmosfeer)
psychotraumatherapeut
psycholoog

UPC
Z.ORG KU LEUVEN

Permanente vorming
Psychiatrie

12|12|2024

Autisme en Psychotrauma

The background image is a perspective view looking down a long, dark tunnel. The floor is made of a grid of metal grates. The walls are curved and appear to be made of stone or concrete, with some greenish moss or algae growing on them. A single light source is visible in the distance, creating a bright glow and casting long shadows. The overall atmosphere is mysterious and somewhat unsettling.

- belang voor de klinische praktijk
- impact van negatieve levensgebeurtenissen bij autistische mensen
- autistische katatonie

Autisme en Psychotrauma

belang voor de klinische praktijk

- vrij nieuw onderzoeksdomein
- hoe trauma autistische kenmerken kan beïnvloeden
- traditionele PTSD criteria minder geschikt
- arbitrair onderscheid Mind / Brain
- impact van vroegkinderlijk trauma op tal van levensdomeinen (ACE studie)
- trauma en extreme stress als belangrijke factor (80% in voorgeschiedenis psychose)

2000-2010

trauma
exposure bij
kinderen,
pesten,
weinig link
ptsd

2010-2020

identificeren
kenmerken
die kans op
ptsd
verhogen

na 2020

begrijpen
neuro-
biologische
overlap
trauma en
autisme

Autisme en Psychotrauma

typologie psychotrauma

potentieel traumatiserende gebeurtenissen

enkelvoudig: eenmalige, onverwachte en ingrijpende gebeurtenis

meervoudig: combinatie verschillende belastende gebeurtenissen

complex: zorgfiguren geïmpliceerd, verweven met ontwikkelingstaken

kleine t: cumulatie van dagelijkse invaliderende voorvallen

Autisme en Psychotrauma

- autistische mensen hebben verhoogde kans op belastende ervaringen
 - pesten en uitsluiting (44%-77% bij autistische kinderen, 2-17% neurotypische kinderen)
 - groter risico om slachtoffer te worden van misbruik, discriminatie en mishandeling
 - door sensorische gevoeligheid kan dagelijkse overbelasting traumatiserend effect hebben
- groeiende evidentie verhoogde kans op ontwikkeling posttraumatische stress
 - door langdurige blootstelling aan belastende situaties
 - moeite met het verwerken van negatieve emoties verhoogt risico op langdurige stress
 - beperkte toegang tot ondersteuningsnetwerken en problemen met verbaliseren van ervaringen

Autisme en Psychotrauma

andere waarneming, verwerking en uitdrukken van emoties

- minder (emotionele) connectie met traumaherinnering maar veel impact op lichaam/stress
SENSORISCHE EN EMOTIONELE VERWERKING
- zich emotioneel af sluiten als beschermingsmechanisme
OVERWELDIGING EN SHUTDOWNS
- anders interpreteren van sociale context kan beschermend of verzwarend effect hebben
SOCIALE PERSPECTIEFNAME
- belastende ervaringen die zich pas veel later manifesteren in angst & repetitiviteit
LANGDURIGE EFFECTEN
- therapieën met verbale verwerking sluiten soms minder goed aan

Autisme en Psychotrauma

verwerking negatieve levensgebeurtenissen bemoeilijkt bij autisme

belastende negatieve ervaringen
(lichamelijke) herinneringen
massieve vermijding
onveiligheid
alsof het opnieuw gebeurt

interoceptie
identificatie van emoties
communicatie
wat is veiligheid?
continue life events

Autisme en Psychotrauma

katatonie

- autistische mensen reageren vaak met katatone kenmerken op stress
- fel ondergediagnosticeerd, vaak gemist
- 12-18% bij autisme
- vergelijkbaar met het voorkomen op acute psychiatrische opname
- eerder zeldzaam fenomeen in de algemene bevolking
- komt vaak voor bij (bipolaire) stemmingsstoornis, autisme en andere ontwikkelingsgerelateerde moeilijkheden, psychose

Autisme en Psychotrauma

katatonie DSM-5

In literatuur 40 symptomen die onder katatonie vallen

katalepsie

wasachtige buigzaamheid

stupor

agitatie

poseren

mutisme

negativisme

motorische maniërismen

motorische stereotypieën

grimassen

echolalie

echopraxie

Autisme en Psychotrauma

autistische katatonie uitgediept

toenemende traagheid

moeilijkheden in beweging

toenemen van tics en repetitieve bewegingen

afhankelijkheid van prompts/aanzet

passiviteit en schijnbaar gebrek aan motivatie

stappen
verbale
respons,
reageren op
instructies

zelfzorg,
maaltijden

mentaal en/of
fysiek freezezen,
heen-en-weer
bewegingen
voor voltooien

moeite met
drempels en
transities,
moeite om met
iets te stoppen
eens bezig

uit bed komen,
deelname
activiteiten
(ook positieve)

effecten op
spraak
inhoud, vlotheid,
volume
voeding

weigering
buiten te
komen,
weerstand
tegen
dagelijkse
activiteiten

nog moeilijker
als het gevraagd
wordt ipv
geïnstreerd

Autisme en Psychotrauma

autistische katatonie

poseren

shutdown

katatone agitatie (korte episodes)

fluctuaties

vast komen te
zitten in
houdingen

uren voor
zich uit
staren

tijdelijk niet
meer
responsief
zijn

geen
communicatie

korte
(agressieve)
uitschieters of
periodes van
helemaal 'aan'
staan

afhankelijk
van
contexten &
stress

zeer
wisselend

Autisme en Psychotrauma

soorten katatonie

acute katatonie

chronische katatonie

katatonie als shutdown

episodische/levenslange katatonie gerelateerde moeilijkheden

katatone eigenschappen

algemeen, klassieke symptomen

geleidelijke achteruitgang

zich tijdelijk afsluiten bij acute stress

specifiek, zoals startmoeilijkheden

overlap autisme

Autisme en Psychotrauma

katatonie

nieuwe inzichten koppelen katatonie aan freeze en collaps respons in het lichaam
de oriëntatierespons, F/F/F, collaps vormen een cascade van defensie tegen stressoren
belangrijk de psychosociale situatie en traumatische gebeurtenissen in kaart te brengen

levens-
gebeurtenis

verlies-
ervaring

verlies van
structuur

conflicten

kunnen de ontwikkeling van katatonie in de hand werken

Autisme en Psychotrauma

belang van het vaststellen van (autistische) katatonie

verkeerde diagnoses (ocd, psychose, maar ook onwil, manipulatie, etc)

werken katatonie in de hand

autistische katatonie zet ons op spoor van stressreductie, prompting (ipv uitleg)

medicamenteus beleid

Autisme en Psychotrauma

belang transitieleeftijd

autistische katatonie komt frequenter voor vanaf adolescentie of jongvolwassenheid

toegenomen
stress

verandering
in sociale
rollen

hormonaal

toename van
geassocieerde
condities

precair moment omwille van wisselingen in zorgnetwerk

Autisme en Psychotrauma

differentiëren

ook dissociatie wordt in verband gebracht met collapsreactie van het zenuwstelsel
trekken van autisme, trauma- en stress symptomen, dissociatie vertonen gelijkenissen
komen vaak samen voor: welke kenmerken op voorgrond?
trauma- en stress symptomen meer reactief, selectief (emotioneel geladen/trigger)

Autisme en Psychotrauma

autisme en dissociatie

- PTSD komt vaker voor bij autisme
- 7-8% levenslange prevalentie PTSD in algemene bevolking
- 32-45% van de autistische volwassenen ontwikkelt PTSD symptomen
- dissociatieve symptomen: 2-10% (algemene bevolking) versus 10-15% (autisme)
- wordt soms verkeerd begrepen als sociale teruggetrokkenheid of overprikkeling

Autisme en Psychotrauma

autisme en dissociatie

- er is geen evidentie dat DIS vaker voorkomt bij autisme
- hebben moeilijkheden in contextafhankelijke informatieverwerking een rol in het ontstaan van dissociatieve geheugennetwerken?
- een autismesensitieve begeleiding geeft geleidelijke verbetering van dissociatie
- traumatherapie waar nodig

Take home

- autistische mensen hebben zowel meer kans op blootstelling aan stressvolle gebeurtenissen als op de ontwikkeling van traumagerelateerde symptomen
- stress kan zich manifesteren als fluctuerende autistische katatonie
- transitieleeftijd vaak een kantelpunt op vlak van katatone symptomen
- c-PTSD komt vaker voor bij autisme, dissociatie wordt vaak misbegrepen
- autisme- en traumasensitieve aanpak zijn cruciaal, traumatherapie indien nodig